

Martin Heidegger: *Gesamtausgabe, IV: Abteilung: Hinweise und Aufzeichnungen, Band 98, Anmerkungen VI–IX (Schwarze Hefte 1948/49 – 1951)*

vydal Peter Trawny, Frankfurt a. M.: Vittorio Klostermann 2018, VI, 422 s.

Svazkem 98 pokračuje zveřejňování Heideggerových utajovaných černých poznámkových notesů, které představují oproti předchozím naprostou změnu myslitelského i jazykového klimatu. Zcela se vytratil záštiplný vztek typicky především pro notesy z doby těsně před druhou světovou válkou a během ní, dikce se zklidnila a zápisky se netýkají společenských, politických ani osobních invektiv, nýbrž jsou ryze filosofické. Jedinou výjimku představuje několik málo spíše pohrdavých poznámek na adresu Karla Jasperse, který se svým posudkem zasloužil o to, že Heideggerovy bylo zakázáno vyučovat. Ovšem tyto poznámky jsou opravdu sporadické a nejsou tak zlovolné, jaké bývaly např. během války.

Jak řečeno, poznámkové sešity z tohoto období jsou ryze filosofické: Heidegger v nich vykračuje na novou cestu myšlení a hlavně řečového vyjádření. Zde si formuluje nový slovník, který ho (pro leckoho nechvalně) proslavil v poválečných textech jako byly např. přednášky *Věc, Otázka techniky, Řeč, Básnický bydlí člověk*. Zde totiž Heidegger pracuje na jednoduchosti vyslovování prostého myšlení, o kterém hovoří v posledním odstavci *Dopisu o „humanismu“*. Notesy tak představují takřka přímý přenos z myslitelské dílny, kde filosof neuvěřitelně koncentrovaně usiluje o nalezení co nejpřesnějšího vyjádření prostého myšlení. Heidegger především opakovaně opouští myšlenku „bytí“ a píše tento „pojem“ důsledně přeškrtnuté křížem. Namísto myšlení otázky „bytí“ nastupuje myšlení toho, co nazývá „rozdíl“ (něm. Unterschied), většinou dokonce psaný rozdělený spojovníkem (Unterschied). Myšlení „bytí“ prý stále vězí v metafysice, která představuje zapomnění roz-dílu, ze kterého pak pochází i nihilismus a hegemonie techniky, kterou Heidegger radikálněji promýšlí již pod označením *Gestell*. Myšlení roz-dílu pak vede cestou k nalézání toho, co Heidegger zde poprvé pojmenuje jakožto součtveří (něm. Geviert), jež vidí jakožto souhru dimenzí světa, který skýtá věci, a věci, jež udílí tvář(nost) světu, a proto hovoří o roz-dílu svět/věc (něm. Unter-Schied von Welt/Ding) v jejich nerozlučné jednotě, kde není žádná spojka „a“, jež by separovala svět a věc, protože vpravdě jsou *jednotou* události (Heidegger používá starobylé německé slovo *Ratsal* ve spojení se slovem „náhlost“ – něm. Jähe) světa/věci a věci/světa. Náhlost události světa/věci je pro něj novou záležitostí myšlení namísto „ontologické diference“. Tak jako myšlení opouští téma ontologické diference bytí a jsoucna (včetně konceptu „dějin bytí“), opouští rovněž označení filosofie: Heidegger důsledně hovoří o myšlení a slovo filosofie je bezvýhradně pejorativní. V této podobě se notesy spíše podobají Nietzscheho živelnému boji demonstrovanému v jeho pozůstalosti, kterou Heidegger vždy považoval za jádro Nie-

tzschova myšlení a přikládal mu mimořádný význam a sám byl patrně „organismem“ Nietzschovy pozůstalosti velice fascinován a inspirován a snad i podle ní si zřídil a vedl „instituci“ svých poznámkových notesů. Notesy tedy nejsou žádné deníky, nýbrž – jak to Heidegger opakovaně vyjadřuje – myslitelskou *dílnou*, kde probíhá *zácvik* do *řemesla* myšlení a jemu odpovídající řeči. Snad proto si jich sám tolik cenil.

Notesy z roku 1950 – 1951 pak svědčí o opětném setkání s Hannah Arendtovou a od té chvíle se v nich náhle objevuje motiv lásky. Notes z roku 1951 pak končí naprosto překvapivě a zcela nezprostředkovaně úvahami o bohyni, leč to indikuje Heideggerův „objev“ toho, co s Parmenidově „básni“ sluje „nehnuté srdce pravdy“: bohyní je bohyně *Alétheia* z řečené „básně“, jak to bude Heidegger čím dál tím radikálnější rozebírat do konce svého života. Vydavatel svazku, Peter Trawny, sugeruje, že setkání s Arendtovou coby svého druhu „múzou“ (i o *Mnemósyné*, matce múz, je totiž v uvedeném notesu řeč) vlilo šedesátiletému mysliteli novou inspiraci a sloužilo jakožto určitý „katalyzátor“ jeho myšlení.

V průběhu všech notesů pak Heidegger odkazuje k sešitům zvaným *Vier Hefte* (Čtyři sešity), jež podle jeho vlastních slov zastupují nikdy nezrealizovaných druhý díl spisu *Bytí a čas*. Jejich vydání v podobě svazku 99 nás právě čeká a je možné, že přinesou ještě nejedno překvapení.

Aleš Novák

doc. Aleš Novák, Ph.D.

Univerzita Karlova
Fakulta humanitních studií
Seminář filosofické antropologie
U Kříže 8
158 00 Praha 5
Česká republika
ales.novak@fhs.cuni.cz